

ZAKŁAD SŁUŻBY KRYMINALNEJ

85

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Dariusz Baj • Dariusz Bober

ODPOWIEDZIALNOŚĆ DYSCYPLINARNA POLICJANTA

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Legionowo 2013

Wydawnictwo Centrum Szkolenia Policji w Legionowie
Nakład 30 egz.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
1. Odpowiedzialność dyscyplinarna	6
2. Cel postępowania dyscyplinarnego	9
3. Procedura dyscyplinarna	9
4. Przełożony dyscyplinarny	10
5. Rzecznik dyscyplinarny	10
6. Czynności wyjaśniające	11
7. Termin prowadzenia czynności dowodowych	11
8. Niewszczęcie, umorzenie postępowania dyscyplinarnego	12
9. Obwiniony i jego prawa	13
10. Udział obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym	14
11. Zawieszenie postępowania dyscyplinarnego	14
12. Orzeczenie, odwołanie, skarga	15
13. Odstąpienie od ukarania	15
14. Rozmowa dyscyplinująca	16
15. Kary dyscyplinarne	16
Bibliografia	20

WSTĘP

Przedmiotowa publikacja jest adresowana do słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego jako materiał dydaktyczny uzupełniający treści szkolenia, w którym nie występuje samodzielnie problematyka odpowiedzialności dyscyplinarnej policjanta. Owszem, treści dotyczące zasad etyki zawodowej policjanta, zasad regulaminowego zachowania się, praw i obowiązków oraz przebiegu służby są prezentowane w trakcie procesu szkolenia, lecz zdaniem autorów wydaje się zasadne nieco szersze przybliżenie adeptom policyjnego zawodu podstawowej wiedzy dotyczącej odpowiedzialności dyscyplinarnej. Mając świadomość złożoności zagadnienia w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej, jego obszerności zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i linii orzeczniczej, ograniczono się do podstawowej wiedzy w tym zakresie, mającej na celu wskazanie reguł, zasad, warunków i elementów proceduralnych związanych z tym zagadnieniem.

Podstawę prawną zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej policjantów i regulacje związane z tokiem tego postępowania normują przepisy rozdziału 10 ustawy o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.) oraz przepisy wykonawcze w postaci:

- rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 listopada 2003 r. w sprawie szczegółowego trybu wykonywania czynności związanych z postępowaniem dyscyplinarnym w stosunku do policjantów (Dz. U. Nr 198, poz. 1933);
- rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 lipca 2002 r. w sprawie trybu zawieszania policjanta w czynnościach służbowych przez przełożonych (Dz. U. Nr 120, poz. 1029, z późn. zm.).

1. ODPOWIEDZIALNOŚĆ DYSCYPLINARNA

Policjant ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną wyłącznie za popełnienie przewinienia dyscyplinarnego polegającego na naruszeniu dyscypliny służbowej lub nieprzestrzeganiu zasad etyki zawodowej (art. 132 ust. 1 ustawy o Policji). Przewinienie dyscyplinarne musi mieć związek ze służbą lub wykonywanymi czynnościami służbowymi.

W przypadku zarzutów naruszenia zasad etyki zawodowej policjanta należy zauważyć, że zasady te, skodyfikowane zarządzeniem nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3), stanowią szczególny przypadek ogólnych norm etycznych, który uwzględnia specyfikę zawodu. Wynika z tego, iż podstawy do pociągnięcia policjanta do odpowiedzialności dyscyplinarnej za naruszenie zasad etyki zawodowej pojawiają się tylko wtedy, gdy istnieje funkcjonalny związek popełnienia czynu o charakterze deliktu etycznego z wykonywaniem zawodu. W sytuacjach, w których nie zachodzi funkcjonalny związek z wykonywaniem zawodu, policjant – jak każdy człowiek – może i powinien kierować się ogólnymi normami etycznymi, a jego zachowanie nie pociąga wówczas za sobą odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Związek funkcjonalny naruszenia zasad etyki zawodowej z wykonywaniem zawodu policjanta nie wynika jedynie z faktu popełnienia czynu w trakcie realizacji obowiązków służbowych, w czasie służby lub w miejscu jej pełnienia. Policjant może dopuścić się przewinienia dyscyplinarnego polegającego na naruszeniu zasad etyki zawodowej także w czasie wolnym od służby i nie wykonując czynności służbowych – wystarczy np., że będzie miał świadomość (a przynajmniej możliwość przewidzenia), że jego postępowanie nie jest postrzegane wyłącznie jako zachowanie osoby fizycznej, a jako zachowanie reprezentanta grupy zawodowej (np. przy wyrażaniu poglądów w imieniu innych policjantów, przy powoływaniu się na wpływy lub posiadane w związku z wykonywanym zawodem uprawnienia, a także w przypadku pozasłużbowego oficjalnego występowania jako policjant, chociażby w takich sytuacjach jak wystąpienie w mundurze podczas publicznej uroczystości lub powrót w umundurowaniu z miejsca pełnienia służby do miejsca zamieszkania). Przeciwnie, jeśli zachowanie policjanta w miejscu pełnienia służby jest wyłącznie emanacją sfery życia prywatnego, to nie można uznać, że narusza on etykę zawodową, wobec czego nie podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Funkcjonariuszy Policji obowiązują szczególnie rygorystyczne wymagania w zakresie przestrzegania prawa i byłoby nie do pogodzenia z podstawowymi zasadami, na których opiera się działanie Policji, aby fakt naruszenia prawa przez funkcjonariusza Policji nie pociągał za sobą skutków w stosunku służbowym. Objęcie policjantów odpowiedzialnością dyscyplinarną jest uzasadnione społeczną rolą tej formacji, charakterem powierzonych zadań i kompetencji oraz związanym z działalnością Policji publicznym zaufaniem. Odpowiedzialność dyscyplinarna ma również służyć przeciwdziałaniu takim zachowaniom, które mogłyby pozbawić policjantów wiarygodności w oczach opinii publicznej, zwłaszcza, że wiele uprawnień przyznanych Policji pozwala na ingerowanie w sferę obywatelskich wolności i praw.

ZASADY ETYKI ZAWODOWEJ POLICJANTA¹

- § 1.1. Zasady etyki zawodowej policjanta wynikają z ogólnych wartości i norm moralnych uwzględniających specyfikę zawodu policjanta.
2. Obowiązkiem policjanta jest przestrzeganie zasad etyki zawodowej.
- § 2. W sytuacjach nieuregulowanych przepisami prawa lub nieujętych w niniejszych zasadach etyki zawodowej policjant powinien kierować się zasadami współżycia społecznego i postępować tak, aby jego działania mogły być przykładem praworządności i prowadziły do pogłębiania społecznego zaufania do Policji.
- § 3. Policjant powinien wykonywać czynności służbowe według najlepszej woli i wiedzy, z należytą uczciwością, rzetelnością, wykazując się odpowiedzialnością, odwagą i ofiarnością.
- § 4. Policjant we wszystkich swoich działaniach ma obowiązek poszanowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka, w szczególności wyrażający się w:
- 1) respektowaniu prawa każdego człowieka do życia;
 - 2) zakazie inicjowania, stosowania lub tolerowania tortur bądź niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.
- § 5. Policjant, podejmując decyzję o użyciu broni palnej lub zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego, powinien zachować szczególną rozwagę i stale mieć na uwadze charakter tych środków.
- § 6. Postępowanie policjanta w kontaktach z ludźmi powinna cechować życzliwość oraz bezstronność wykluczająca uprzedzenia rasowe, narodowościowe, wyznaniowe, polityczne, światopoglądowe lub wynikające z innych przyczyn.
- § 7. Policjant powinien przestrzegać zasad poprawnego zachowania, kultury osobistej i dbać o schludny wygląd.
- § 8. Wykonując zadania służbowe, policjant powinien dostosowywać swoje zachowanie do sytuacji i cech osób uczestniczących w zdarzeniu, w szczególności wieku, płci, narodowości i wyznania, a także uwzględniać uzasadnione potrzeby tych osób.
- § 9. W trakcie wykonywania czynności służbowych policjant powinien zachować szczególną wrażliwość i takt w stosunku do ofiar przestępstwa lub innego zdarzenia, udzielać im możliwie wszechstronnej pomocy, a także dbać o zachowanie dyskrecji.
- § 10. Zawiadamiając osobę o zamachu na jej dobra lub przekazując najbliższej rodzinie wiadomość dotyczącą osoby bliskiej, która stała się ofiarą przestępstwa lub innego zdarzenia, policjant powinien zachować takt.
- § 11. Policjant jako funkcjonariusz publiczny powinien wystrzegać się korupcji w każdej postaci oraz zwalczać wszelkie jej przejawy.
- § 12. Policjant nie może wykorzystywać swojego zawodu do celów prywatnych, a w szczególności nie może wykorzystywać informacji uzyskanych w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych ani uzyskiwać informacji do tych celów przy użyciu służbowych metod.
- § 13. Policjant powinien zachować dyskrecję w odniesieniu do informacji mogących zaszkodzić społecznie pojętemu dobru służby lub dobremu imieniu osób uczestniczących w czynnościach podejmowanych przez policjanta.
- § 14. Stosunek policjanta do innych policjantów powinien być oparty na przestrzeganiu zasad poprawnego zachowania, poszanowania godności, a także tolerancji w zakresie nienaruszającym porządku prawnego.
- § 15. Policjant powinien w miarę możliwości udzielać pomocy innym policjantom w realizacji zadań służbowych oraz wspierać w rozwiązywaniu ich problemów osobistych.
- § 16. Przełożony powinien dawać podwładnym przykład nienagannego zachowania, w szczególności nie powinien nadużywać stanowiska, funkcji, stopnia policyjnego w celu poniżenia podległego policjanta.

¹ Załącznik do zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r.

- § 17. Przełożony powinien zapewniać podległym policjantom właściwe warunki wykonywania zadań i rozwoju zawodowego oraz dbać o atmosferę pracy i dobre stosunki międzyludzkie.
- § 18. Kierując działaniami podległych policjantów, przełożony powinien wydawać jasne i zrozumiałe polecenia oraz inspirować i motywować ich do działania.
- § 19. Przełożony, oceniając podległych policjantów, jest zobowiązany kierować się jasno określonymi i znanymi im kryteriami oraz sprawiedliwością i obiektywizmem.
- § 20. Przełożony powinien wysłuchać podwładnego w sprawach zawodowych i osobistych oraz udzielić mu wsparcia bądź pomocy, z zachowaniem dyskrecji.
- § 21. Policjant powinien rzetelnie wykonywać polecenia przełożonego oraz odnosić się do niego z szacunkiem.
- § 22. Policjant powinien stale doskonalić i uzupełniać swoją wiedzę oraz umiejętności zawodowe, a także dbać o sprawność fizyczną.
- § 23. Policjant powinien dbać o społeczny wizerunek Policji jako formacji, w której służy i podejmować działania służące budowaniu zaufania do niej.
- § 24. Policjant nie powinien akceptować, tolerować ani lekceważyć zachowań policjantów naruszających prawo lub zasady etyki zawodowej.

Naruszeniem dyscypliny służbowej jest w szczególności (art. 132 ust. 3 ustawy o Policji):

- 1) odmowa wykonania albo niewykonanie rozkazu lub polecenia przełożonego, względnie organu uprawnionego na podstawie ustawy do wydawania poleceń policjantom, z wyłączeniem rozkazów i poleceń, o których mowa w art. 58 ust. 2;
- 2) zaniechanie czynności służbowej albo wykonanie jej w sposób nieprawidłowy;
- 3) niedopełnienie obowiązków służbowych albo przekroczenie uprawnień określonych w przepisach prawa;
- 4) wprowadzenie w błąd przełożonego lub innego policjanta, jeżeli spowodowało to lub mogło spowodować szkodę służbie, policjantowi lub innej osobie;
- 5) postępowanie przełożonego w sposób przyczyniający się do rozluźnienia dyscypliny służbowej w podległej jednostce organizacyjnej lub komórce organizacyjnej Policji;
- 6) stawienie się do służby w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka oraz spożywanie alkoholu lub podobnie działającego środka w czasie służby albo w obiektach lub na terenach zajmowanych przez Policję;
- 7) utrata służbowej broni palnej, amunicji lub legitymacji służbowej;
- 8) utrata przedmiotu stanowiącego wyposażenie służbowe, którego wykorzystanie przez osoby nieuprawnione wyrządziło szkodę obywatelowi lub stworzyło zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa powszechnego;
- 9) utrata materiału zawierającego informacje niejawne.

Artykuł 132 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji jest przepisem o charakterze ogólnym po to, aby objął swoim zakresem wszystkie możliwe formy niedopełnienia obowiązków przez policjanta, a nie tylko te, które wynikają z wyraźnych przepisów szczególnych kreujących określone obowiązki służbowe. Co więcej – zawarty w art. 132 ust. 3 ustawy katalog zachowań i zaniechań, które mogą skutkować odpowiedzialnością dyscyplinarną funkcjonariusza, jest otwarty, na co wskazuje użyta *ab initio* tego przepisu formuła „w szczególności”. (Wyrok z dnia 20 lutego 2007 r., Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, II SA/Wa 2038/06. LEX nr 318273).

Pociągnięcie do odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz rodzaj zastosowanej kary należy rozważać z uwzględnieniem zadań funkcjonariusza Policji. Odpowiedzialność dyscyplinarna oparta jest na regułach zastrzonych, wynikających ze szczególnego rodzaju zadań – ochrony zdrowia i życia ludzi. Przy wykonywaniu zadań obowiązuje zatem nie tylko dyscyplina służbowa, ale i przestrzeganie zasad etyki zawodowej, do których to wartości należy zaliczyć szczególną staranność w wykonywaniu obowiązków. (Wyrok z dnia 19 stycznia 2007 r., Naczelny Sąd Administracyjny, I OSK 637/06. LEX nr 320611).

Obowiązek wykonania polecenia służbowego jest obowiązkiem funkcjonariusza, którego niewykonanie lub nieprawidłowe wykonanie jest podstawą do pociągnięcia do odpowiedzialności służbowej. (Wyrok z dnia 4 listopada 2006 r., Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie, I OSK 1003/05. LEX nr 209083).

Czyn stanowiący przewinienie dyscyplinarne, wypełniający jednocześnie znamiona przestępstwa lub wykroczenia albo przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej niezależnie od odpowiedzialności karnej.

2. CEL POSTĘPOWANIA DYSCYPLINARNEGO

Celem postępowania dyscyplinarnego jest ustalenie wszystkich okoliczności sprawy, stopnia zawinienia obwinionego oraz zakresu jego odpowiedzialności.

Istotę postępowania dyscyplinarnego scharakteryzował Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 27 lutego 2001 r., sygn. K. 22/00 (OTK ZU nr 3/2001, s. 266–268). Wskazał, że „deontologia postępowania dyscyplinarnego jest inna niż postępowania karnego. Łączy się ona przede wszystkim ze szczególnym charakterem niektórych zawodów oraz zasadami funkcjonowania konkretnych korporacji zawodowych. Ukształtowane w ich ramach reguły deontologiczne ukierunkowane są przede wszystkim na obronę honoru i dobra zawodu. Stąd też odpowiedzialność dyscyplinarna związana może być z czynami, które nie podlegają odpowiedzialności karnej. Odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego nie oznacza, że postępowanie dyscyplinarne staje się postępowaniem karnym”.

(Wyrok z dnia 15 listopada 2006 r., Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, II SA/Wa 1344/06).

Postępowanie dyscyplinarne jest postępowaniem samodzielnym i niezależnym od postępowania karnego, a funkcjonariusz Policji podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej, niezależnie od odpowiedzialności karnej. Reguły rządzące postępowaniem karnym nie mogą mieć bezpośredniego zastosowania w sprawach dyscyplinarnych, w tym zasada domniemania niewinności.

(Wyrok z dnia 17 stycznia 2006 r., Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, II SA/Wa 1755/05. LEX nr 194440).

Postępowanie dyscyplinarne jest postępowaniem samodzielnym i niezależnym od postępowania karnego, a funkcjonariusz Policji podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej niezależnie od odpowiedzialności karnej. Ta dwutorowość obu postępowań oznacza, iż w toku każdego z nich konieczne jest czynienie własnych ustaleń oraz ich własnej oceny. Niedopuszczalne jest ograniczenie postępowania dowodowego prowadzonego przez organ administracji publicznej do dowodów zgromadzonych w innym, odrębnym postępowaniu.

(Wyrok z dnia 15 kwietnia 2004 r., Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, II SA 1561/03. LEX nr 150843).

3. PROCEDURA DYSCYPLINARNA

W procedurze dyscyplinarnej stosuje się wyłącznie przepisy ustawy o Policji, poza wyjątkami wskazanymi w art. 135p ust. 1 ustawy, oraz przepisy rozporządzenia MSWiA z 18 listopada 2003 r. w sprawie szczegółowego trybu wykonywania czynności związanych z postępowaniem dyscyplinarnym w stosunku do policjantów (Dz. U. Nr 198, poz. 1933). Sprawa odpowiedzialności dyscyplinarnej nie jest kwestią indywidualną rozstrzyganą w formie decyzji administracyjnej. Zatem zarówno z uwagi na przedmiot postępowania dyscyplinarnego, jak i regulację szczególną w powołanej ustawie o Policji, **przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego nie stosuje się do postępowania dyscyplinarnego policjantów.**

Art. 135p ust. 1 ustawy o Policji dopuszcza w sprawach nieuregulowanych w ustawie zastosowanie odpowiednio przepisów Kodeksu postępowania karnego dotyczących wezwań, terminów, doręczeń i świadków, z wyłączeniem możliwości nakładania kar porządkowych. Komentarz zawiera jedyne odesłanie do innego aktu prawnego – Kodeksu postępowania karnego w zakresie wezwań, terminów, doręczeń i świadków. Przepisy te nie są stosowane odpowiednio lub w zakresie nieuregulowanym, ale stosowane są wprost. Jedynie zagadnienia dotyczące zwalniania z tajemnicy obwinionego lub świadka-policjanta nie mogą mieć zastosowania wprost, gdyż każdorazowo rzecznik dyscyplinarny musiałby zwracać się o zwolnienie ich z tajemnicy, która jest lub może być znana przełożonemu z urzędu. Przepis odsyłający do instytucji określonych w k.p.k. ma charakter zamknięty, tzn. poza wskazanym zakresem, w procedurze dyscyplinarnej nie można stosować innych przepisów k.p.k.

4. PRZEŁOŻONY DYSCYPLINARNY

Przełożonym dyscyplinarnym (tj. przełożonym właściwym do podejmowania rozstrzygnięć dyscyplinarnych) jest, na podstawie art. 133 ust. 1 ustawy o Policji, Komendant Główny Policji, komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji, komendant powiatowy (miejski, rejonowy) Policji, komendanci szkół policyjnych. Żaden inny przełożony, **bez pisemnego upoważnienia przełożonego dyscyplinarnego**, nie jest uprawniony do podejmowania decyzji dyscyplinarnych. Zgodnie z art. 133 ust. 6 ustawy o Policji przełożony dyscyplinarny może w formie pisemnej upoważnić swoich zastępców lub innych policjantów z kierowanej przez niego jednostki organizacyjnej Policji do załatwiania spraw dyscyplinarnych w jego imieniu w ustalonym zakresie.

Przełożonym dyscyplinarnym policjanta delegowanego do czasowego pełnienia służby lub któremu powierzono pełnienie obowiązków służbowych albo którego skierowano na szkolenie zawodowe, studia w Wyższej Szkole Policji lub kurs doskonalenia zawodowego w szkole policyjnej lub ośrodku szkolenia Policji, jest przełożony dyscyplinarny w miejscu pełnienia służby, odbywania szkolenia lub nauki, z wyłączeniem możliwości orzekania kar określonych w art. 134 pkt 3–6 (ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku; wyznaczenie na niższe stanowisko służbowe; obniżenie stopnia; wydalenie ze służby), które wymierza przełożony, o którym mowa w art. 32 ust. 1 (do mianowania policjanta na stanowiska służbowe, przenoszenia oraz zwalniania z tych stanowisk, właściwi są przełożeni: Komendant Główny Policji, komendanci wojewódzcy i powiatowi (miejscy) Policji oraz komendanci szkół policyjnych).

Przełożonym dyscyplinarnym policjanta delegowanego do pełnienia służby poza granicami państwa jest dowódca kontyngentu policyjnego, w którym policjant pełni służbę, z wyłączeniem możliwości orzekania kar określonych w art. 134 pkt 3–6, które wymierza przełożony, o którym mowa w art. 32 ust. 1.

W przypadku przeniesienia policjanta do pełnienia służby w innej jednostce organizacyjnej Policji i związanej z tym zmiany właściwości przełożonego dyscyplinarnego, postępowanie dyscyplinarne wszczęte wobec policjanta przejmuje i orzeka w pierwszej instancji nowy przełożony dyscyplinarny.

Policjant oddelegowany do pełnienia zadań służbowych poza Policją podlega władzy dyscyplinarnej przełożonego, o którym mowa w art. 32 ust. 1.

Wątpliwości w zakresie ustalenia właściwości przełożonego w sprawach dyscyplinarnych rozstrzyga wyższy przełożony dyscyplinarny w drodze postanowienia.

Wyższymi przełożonymi dyscyplinarnymi w postępowaniu dyscyplinarnym są:

- 1) komendant wojewódzki Policji – w stosunku do komendanta powiatowego (miejskiego) Policji;
- 2) Komendant Stołeczny Policji – w stosunku do komendanta powiatowego (miejskiego) i rejonowego Policji;
- 3) Komendant Główny Policji – w stosunku do komendanta wojewódzkiego Policji, Komendanta Stołecznego Policji, komendanta szkoły policyjnej i dowódcy kontyngentu policyjnego.

5. RZECZNIK DYSCYPLINARNY

Czynności wyjaśniające oraz postępowanie dyscyplinarne prowadzi wyłącznie rzecznik dyscyplinarny wyznaczony przez przełożonego dyscyplinarnego. Rzecznikiem może zostać policjant w służbie stałej, posiadający co najmniej stopień młodszego aspiranta.

Kadencja rzecznika trwa cztery lata. Przy wyznaczaniu rzeczników do konkretnych spraw musi zostać zachowana właściwość w korpusach, tzn. należy uwzględniać stopień posiadany przez obwinionego (art. 135a ustawy o Policji). Poza tym przełożony dyscyplinarny nie jest niczym związany przy wyborze rzecznika dyscyplinarnego do konkretnego postępowania dyscyplinarnego. Może zaistnieć sytuacja, że jeden rzecznik dyscyplinarny przeprowadzi w czasie

kadencji kilka postępowań, inny zaś nie przeprowadzi żadnego. Wyznaczenie policjantów do pełnienia funkcji rzeczników dyscyplinarnych spośród podległych policjantów powinno nastąpić w formie decyzji wydanej przez przełożonego dyscyplinarnego.

Rzecznik dyscyplinarny prowadzący postępowanie w przypadku skorzystania z pomocy innego rzecznika dyscyplinarnego przy przeprowadzaniu czynności dowodowych, co następuje po udzieleniu zgody przełożonego (art. 135b ust. 2 ustawy), sporządza odpowiednią notatkę i włącza ją do akt postępowania. Notatka powinna zawierać oznaczenie rzecznika dyscyplinarnego, który będzie udzielał pomocy, oraz zakres czynności, jakie będzie wykonywał.

Rzecznik dyscyplinarny powinien dysponować dużą wiedzą z zakresu procedury prawnej i dużym doświadczeniem życiowym. Jego umiejętności praktyczne powinny wykraczać ponadprzeciętne, a osobowość emanować bogactwem zalet, wśród których należy wymienić sumiennosc, punktualność, systematyczność i dokładność. Celem zaś powinna być rzetelność, terminowość i jakość wykonywanych zadań. Poza dyspozycyjnością i zdyscyplinowaniem powinien być uczynny i koleżeński. Postępowaniem swoim powinien wytwarzać przyjemną atmosferę, a to za sprawą umiejętności współżycia z otoczeniem. Powinien cieszyć się zaufaniem człowieka podejmującego z reguły trafne decyzje, działając bowiem w sposób niezwykle rozsądny i przemyślany, wyznacza sobie kierunki realizacji powierzonych zadań. W konsekwencji czynności wykonywane są na wysokim poziomie merytorycznym. Powinien to czynić z godnym podziwu zaangażowaniem. Wreszcie powinien być pełen inicjatywy, która zaowocuje nowatorskimi rozwiązaniami przyczyniającymi się do usprawnienia podejmowanych działań z równoczesnym osiąganiem oczekiwanych rezultatów w postaci doprowadzania do słusznych rozstrzygnięć przy zachowaniu wnikliwości, obiektywizmu i bezstronności.

(W. Kotowski, *Komentarz*, wyd. ABC, 2008, wyd. II).

6. CZYNNOŚCI WYJAŚNIAJĄCE

Przed wszczęciem postępowania dyscyplinarnego przełożony dyscyplinarny może zlecić przeprowadzenie czynności wyjaśniających w razie wątpliwości co do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, jego kwalifikacji prawnej albo tożsamości sprawcy. Termin do przeprowadzenia takich czynności wynosi 30 dni (art. 134i ust. 4 ustawy o Policji). Jest to termin instrukcyjny i jego przekroczenie nie powoduje negatywnych skutków formalnych dla wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Podstawową formą dokumentowania czynności wyjaśniających jest notatka służbowa. W trakcie czynności wyjaśniających gromadzi się wyłącznie materiały niezbędne do ustalenia zasadności wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Materiały zgromadzone w toku czynności wyjaśniających winny być załączone do materiałów postępowania dyscyplinarnego w sytuacji jego wszczęcia. Nie powinno się, przez analogię do czynności sprawdzających w postępowaniu karnym, przeprowadzać dowodów wymagających protokołowania poza oględzinami i przesłuchaniem pokrzywdzonego jako świadka. Czynności wyjaśniające przeprowadza tylko rzecznik dyscyplinarny, a nie każdy wyznaczony policjant (art. 135a ust. 1 ustawy o Policji). Czynności wyjaśniające zleca wyłącznie przełożony dyscyplinarny lub osoba pisemnie przez niego upoważniona. Forma zlecenia czynności wyjaśniających przez przełożonego dyscyplinarnego może być dowolna. Z reguły będzie to polecenie ustne lub dekretacja na dokumencie.

7. TERMIN PROWADZENIA CZYNNOŚCI DOWODOWYCH

Art. 135h. (ustawy o Policji)

1. Czynności dowodowe w postępowaniu dyscyplinarnym powinny być zakończone w terminie miesiąca od dnia wszczęcia tego postępowania. Wyższy przełożony dyscyplinarny, w drodze postanowienia, może przedłużyć termin prowadzenia czynności dowodowych do 2 miesięcy.
2. Komendant Główny Policji, w drodze postanowienia, może przedłużyć termin prowadzenia czynności dowodowych na czas oznaczony powyżej 2 miesięcy.

3. Przełożony dyscyplinarny może zawiesić postępowanie dyscyplinarne z powodu zaistnienia długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej prowadzenie postępowania. Na postanowienie o zawieszeniu postępowania dyscyplinarnego przysługuje zażalenie w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne zostało wszczęte z inicjatywy pokrzywdzonego, zażalenie to może również złożyć pokrzywdzony.
4. Przełożony dyscyplinarny wydaje postanowienie o podjęciu zawieszono postępowania dyscyplinarnego po ustaniu przeszkody, o której mowa w ust. 3.

Podstawowy termin do przeprowadzenia czynności dowodowych w postępowaniu dyscyplinarnym wynosi miesiąc (art. 135h ustawy o Policji), z możliwością przedłużenia do dwóch miesięcy. Komendant Główny Policji może przedłużyć prowadzenie takiego postępowania na czas oznaczony powyżej dwóch miesięcy. Czas trwania czynności dowodowych może być przedłużany wielokrotnie. Jedynym ograniczeniem w takim przypadku jest termin przedawnienia karalności czynu.

Postępowanie dyscyplinarne powinno charakteryzować się szybkością, sprawnością i efektywnością oraz być zaplanowane w najdrobniejszych szczegółach w sposób możliwie najmniej narażający jego uczestników na uciążliwości, w szczególności związane z absorbowaniem czasowym. Ustawa wprowadza nakład obowiązek przeprowadzenia postępowania w rozsądnym terminie, tzn. bez zbędnej zwłoki. Nie określa jednak czasu do przeprowadzenia poszczególnych dowodów, lecz jedynie zobowiązuje do zakończenia czynności dowodowych w terminie miesiąca. (W. Kotowski, *Komentarz*, wyd. ABC, 2008, wyd. II. stan prawny: 2008.07.10).

Trybowi czasowemu postępowania dyscyplinarnego towarzyszą dokumenty procesowe w postaci: postanowienia o przedłużeniu czynności dowodowych do 2 miesięcy; postanowienia o przedłużeniu czynności dowodowych na czas oznaczony powyżej 2 miesięcy; postanowienia o podjęciu zawieszono postępowania dyscyplinarnego – na które zażalenie nie przysługuje; postanowienia o zawieszeniu postępowania dyscyplinarnego, na które przysługuje prawo wniesienia zażalenia do wyższego przełożonego dyscyplinarnego, za pośrednictwem przełożonego dyscyplinarnego, w terminie 3 dni, licząc od dnia doręczenia postanowienia.

8. NIEWSZCZĘCIE, UMORZENIE POSTĘPOWANIA DISCYPLINARNEGO

Postępowania dyscyplinarnego nie można wszcząć, a wszczęte umarza się w następujących przypadkach (art. 135 ust. 1 ustawy o Policji):

- jeżeli czynności wyjaśniające nie potwierdziły zaistnienia przewinienia dyscyplinarnego;
- po upływie 90 dni od dnia powzięcia przez przełożonego dyscyplinarnego wiadomości o popełnionym przewinieniu dyscyplinarnym;

Omawiany bieg terminu ustawodawca powiązał z „powzięciem wiadomości o popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego”, a zatem początkową datę biegu terminu wyznacza dzień uzyskania informacji o takim działaniu policjanta, które stanowi naruszenie dyscypliny w rozumieniu ustawy o Policji. Chodzi tu przy tym o powzięcie przedmiotowej wiadomości po raz pierwszy przez przełożonego dyscyplinarnego. Późniejsze uzyskanie od innych organów informacji o zakwalifikowaniu określonego zachowania policjanta jako przestępstwa nie powoduje przedłużenia omawianego terminu ani też rozpoczęcia na nowo jego biegu (...) Postępowanie dyscyplinarne jest postępowaniem samodzielnym i odrębnym od postępowania karnego. O tym, czy określone zachowanie policjanta uzasadnia pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej, decyduje wyłącznie właściwy przełożony dyscyplinarny. Ma on 90 dni na wydanie postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego. Zdaniem ustawodawcy, okres ten jest wystarczający na ewentualne podjęcie czynności sprawdzających, a ponadto ustalenie, czy zachodzi uzasadnione przypuszczenie popełnienia przez policjanta określonego przewinienia dyscyplinarnego, a tym samym rozstrzygnięcie kwestii zasadności wszczęcia w danej sprawie przedmiotowego postępowania.

(Wyrok z dnia 14 września 2007 r., Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie, I OSK 1786/06).

- po upływie roku od dnia popełnienia przewinienia dyscyplinarnego. Wyjątkiem jest sytuacja, kiedy przewinienie dyscyplinarne wypełnia znamiona przestępstwa lub wykroczenia albo przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego. Wówczas przedawnienie nie może nastąpić wcześniej niż przedawnienie karalności tych przestępstw lub wykroczeń;
- w razie śmierci policjanta;
- jeżeli w tej samej sprawie zapadło prawomocne orzeczenie dyscyplinarne lub toczy się postępowanie dyscyplinarne.

9. OBWINIONY I JEGO PRAWA

Wszczęcie postępowania dyscyplinarnego następuje z chwilą wydania postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego przeciwko policjantowi. Uprawnionym do wszczęcia postępowania jest jedynie przełożony dyscyplinarne. Obwinionym jest policjant, wobec którego wydano postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego (art. 134i ust. 6 ustawy o Policji).

Wszczęcie postępowania dyscyplinarnego może nastąpić z inicjatywy przełożonego dyscyplinarnego, na wniosek bezpośredniego przełożonego policjanta, na polecenie wyższego przełożonego, na żądanie sądu lub prokuratora. Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego może złożyć pokrzywdzony (art. 134i ust. 1 wymienionej ustawy).

Obwiniony ma możliwość: odmowy składania wyjaśnień, zgłaszania wniosków dowodowych, przeglądania akt postępowania dyscyplinarnego oraz sporządzania z nich notatek, wnoszenia zażaleń na postanowienia wydawane w postępowaniu (jeżeli ustawa tak stanowi), ustanowienia obrońcy, którym może być policjant, adwokat albo radca prawny. Obwiniony może także składać na piśmie wnioski dowodowe oraz wnosić o wyłączenie rzecznika dyscyplinarnego i przełożonego dyscyplinarnego. Od orzeczenia oraz postanowienia kończącego postępowanie dyscyplinarne policjantowi przysługuje prawo wniesienia skargi do sądu administracyjnego (art. 138 ustawy o Policji).

Z obwinionym nie można przeprowadzać czynności dowodowych oraz zapoznawać go z aktami postępowania dyscyplinarnego, jeżeli jest zwolniony od zajęć służbowych z powodu choroby, a lekarz, który wydał zwolnienie, nie wyraził zgody na wykonanie z nim czynności (art. 135f ust. 10 ustawy o Policji). Art. 135f ust. 9 zezwala na nieprzeprowadzenie czynności z udziałem obwinionego lub przeprowadzenie ich w miejscu pobytu obwinionego w sytuacji, gdy ten nieusprawiedliwiony nie stawia się do służby, nieusprawiedliwiony nie stawia się na wezwanie organu prowadzącego postępowanie dyscyplinarne, a nawet wtedy, gdy przebywa na zwolnieniu lekarskim. Ustawodawca pozostawił tu organowi swobodny wybór sposobu postępowania. Może on w sytuacji opisanej w przepisie wybrać: czy nie przeprowadzi czynności, czy też przeprowadzi ją w miejscu pobytu obwinionego. Jest to rozwiązanie bardzo surowe, ale konieczne. W sytuacji, gdy obwiniony w sposób nieusprawiedliwiony utrudnia czynności postępowania dyscyplinarnego, a gdy zebrany materiał dowodowy pozwala na zakończenie postępowania, nie można go przedłużać ze względów formalnych.

10. UDZIAŁ OBROŃCY W POSTĘPOWANIU DYSCYPLINARNYM

Art. 135f. (ustawy o Policji)

1. W toku postępowania dyscyplinarnego obwiniony ma prawo do:
 - 1) odmowy składania wyjaśnień;
 - 2) zgłaszania wniosków dowodowych;
 - 3) przeglądania akt postępowania dyscyplinarnego oraz sporządzania z nich notatek, z zastrzeżeniem ust. 2;
 - 4a) **ustanowienia obrońcy, którym może być policjant, adwokat albo radca prawny;**
 - 5) wnoszenia do przełożonego dyscyplinarnego zażaleń na postanowienia wydane w toku postępowania przez rzecznika dyscyplinarnego, w terminie 3 dni od dnia doręczenia i w przypadkach wskazanych w ustawie; od postanowień wydanych przez przełożonego dyscyplinarnego zażalenie przysługuje do wyższego przełożonego dyscyplinarnego, z zastrzeżeniem art. 135k ust. 4.

Ustanowienie obrońcy uprawnia go do działania w całym postępowaniu dyscyplinarnym, nie wyłączając czynności po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli nie zawiera ograniczeń. O zmianie zakresu pełnomocnictwa uprawniającego do działania w postępowaniu dyscyplinarnym lub o jego cofnięciu obwiniony niezwłocznie zawiadamia obrońcę oraz rzecznika dyscyplinarnego.

Obrońca nie może podejmować czynności na niekorzyść obwinionego. Może zrezygnować z reprezentowania obwinionego w toku postępowania dyscyplinarnego, zawiadamiając o tym obwinionego oraz rzecznika dyscyplinarnego. Do czasu ustanowienia nowego obrońcy, jednak nie dłużej niż 14 dni od dnia zawiadomienia obwinionego, obrońca jest obowiązany podejmować niezbędne czynności. Udział obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym nie wyłącza osobistego działania w nim obwinionego. Orzeczenia, postanowienia, zawiadomienia i inne pisma, wydane w toku postępowania dyscyplinarnego, doręcza się obwinionemu oraz obrońcy, jeżeli został ustanowiony. W razie doręczenia obwinionemu i obrońcy w różnych terminach pisma, od którego przysługuje odwołanie lub zażalenie, termin do złożenia odwołania lub zażalenia liczy się od dnia doręczenia, które nastąpiło wcześniej.

11. ZAWIESZENIE POSTĘPOWANIA DYSCYPLINARNEGO

Zawieszenie postępowania dyscyplinarnego wstrzymuje bieg terminu przedawnienia (art. 135 ust. 4 ustawy o Policji). Istotnym elementem dla rozstrzygnięcia dyscyplinarnego jest ustalenie daty popełnienia czynu. Należy się odnieść do treści art. 6 § 1 k.k. („Czyn zabroniony uważa się za popełniony w czasie, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był zobowiązany”) oraz orzecznictwa go dotyczącego. Czas popełnienia czynu będzie wymieniony w zarzucie opisanym w postanowieniu o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego. Jeżeli przewinieniem dyscyplinarnym jest czyn zawierający jednocześnie znamiona przestępstwa lub wykroczenia albo przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, upływ terminu przedawnienia karalności nie może nastąpić wcześniej niż terminów przedawnienia karalności tych przestępstw lub wykroczeń.

12. ORZECZENIA, ODWOŁANIE, SKARGA

Postępowanie dyscyplinarne kończy się wydaniem orzeczenia o:

- uniewinnieniu,
- uznaniu za winnego i odstąpieniu od ukarania,
- uznaniu za winnego i ukaraniu,
- umorzeniu.

Od wydanego orzeczenia dyscyplinarnego obwinionemu policjantowi przysługuje prawo wniesienia odwołania, w terminie siedmiu dni od daty doręczenia orzeczenia, do wyższego przełożonego dyscyplinarnego. Na orzeczenie II instancji przysługuje obwinionemu prawo złożenia skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Naczelny Sąd Administracyjny zauważa, że ustawodawca, formułując w treści art. 134 ustawy o Policji katalog kar dyscyplinarnych, nie określił, jakiemu przewinieniu odpowiada każda z nich. W związku z tym, właściwym jest przyjęcie, że pozostawił te kwestie uznaniu organów rozstrzygających, co nie oznacza jednak dowolności w ich stosowaniu. Ocena naruszenia obowiązku służbowego, waga tego naruszenia, ustalenie jego zakresu, a także wymiar odpowiedniej kary stanowi kompetencję organów orzekających w sprawach dyscyplinarnych. Inaczej mówiąc, skoro ustawodawca powołanemu art. 134 ustawy nadał charakter uznaniowy, to tym samym decyzję o wydaleniu ze służby pozostawił swobodnej ocenie właściwego organu Policji.

(Wyrok z dnia 18 kwietnia 2007 r., Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie, I OSK 994/06).

Niewątpliwy wpływ na wymiar kary ma rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przewinienia dyscyplinarnego, a zatem organ orzekający ma obowiązek ustalenia stopnia tych następstw w postaci wysokości powstałej szkody materialnej. Drugą okolicznością wymagającą wyjaśnienia jest rodzaj i stopień obowiązków naruszonych przez policjanta. Organ orzekający powinien zebrać materiał dowodowy umożliwiający wypowiedzenie się w kwestii, czy naruszenie obowiązku miało charakter: rażący, znaczny czy też nieznaczny. Istotnym bowiem elementem decydującym o wyższym lub niższym stopniu szkodliwości przewinienia jest motyw. Chodzi o to, że jeżeli działanie policjanta jest naganne i godne potępienia oraz kieruje się on niskimi pobudkami, to szkodliwość jest zdecydowanie wyższa. Natomiast w przypadku motywu działania policjanta zasługującego na uwzględnienie, ponieważ wynika ono ze szlachetnych pobudek, mamy niewątpliwie do czynienia ze szkodliwością przewinienia dyscyplinarnego proporcjonalnie mniejszą. Do okoliczności mających wpływ na ocenę stopnia szkodliwości przewinienia należy dodać sposób działania policjanta, tzn. jego zachowanie oraz psychiczne nastawienie do przewinienia dyscyplinarnego, a więc stosunek do tego przewinienia. Z kolei okolicznością mającą wpływ na rodzaj kary są właściwości i warunki osobiste policjanta. Do właściwości tych należą cechy charakteru i osobowości, np. spokojny, troskliwy, zrównoważony, zgodny i wolny od nałogów, albo jako przeciwstawne wymienionym, np. nerwowy, agresywny, konfliktowy, bezduszny i uzależniony. Do warunków natomiast zaliczamy sytuację policjanta, a więc warunki rodzinne (żona, dzieci), materialne (na jakim stanowisku odbywa służbę, ile zarabia, jakie ma efekty zawodowe) oraz środowisko, z którym utrzymuje kontakty (z marginesu czy inne).

(W. Kotowski, *Komentarz*, wyd. ABC, 2008, wyd. II.).

13. Odstąpienie od ukarania

Przełożony dyscyplinarny może odstąpić od ukarania obwinionego w postępowaniu dyscyplinarnym, jeżeli stopień winy lub stopień szkodliwości przewinienia dyscyplinarnego dla służby nie jest znaczny, a właściwości i warunki osobiste policjanta oraz dotychczasowy przebieg służby uzasadniają przypuszczenie, że mimo odstąpienia od ukarania będzie on przestrzegał dyscypliny służbowej oraz zasad etyki zawodowej (art. 135j ust. 5 ustawy o Policji). Z treści tego przepisu wynika, że odstąpienie od wymierzenia kary jest rozstrzygnięciem wyjątkowym, mającym zastosowanie tylko w niektórych sytuacjach wobec obwinionych policjantów, którzy spełniają określone wymagania i dają rękojmię, że w przyszłości będą przestrzegali dyscypliny służbowej oraz zasad etyki zawodowej. Zatem muszą zaistnieć określone podstawy faktyczne i prawne, aby przełożony mógł skorzystać z dobrodziejstwa takiego rozstrzygnięcia. W przypadku odstąpienia od ukarania stwierdza się, że czyn miał miejsce i uznaje się policjanta winnym. Jedynym skutkiem finansowym odstąpienia od ukarania jest obniżenie nagrody rocznej w granicach od 20% do 50% (art. 110 ust. 5 pkt 2 i 6 ustawy o Policji).

Artykuł 135j ust. 1 ustawy o Policji nie wyznacza organowi dyscyplinarnemu merytorycznych reguł oceny wyników postępowania dowodowego, co oznacza, że przepis ten wprowadza swobodną ocenę dowodów w tym zakresie, w związku z czym sądowa kontrola oceny dowodów oznacza jedynie sprawdzenie, czy dokonana już ocena nie wykazuje błędów natury faktycznej lub logicznej bądź czy też nie jest sprzeczna z doświadczeniem życiowym lub wskazaniami wiedzy.
(Wyrok z dnia 18 kwietnia 2007 r., Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie, I OSK 994/06. LEX nr 344637).

14. ROZMOWA DYSCYPLINUJĄCA

Z chwilą uzyskania informacji o popełnionym przez policjanta przewinieniu dyscyplinarnym przełożony nie zawsze musi wszczynać postępowanie dyscyplinarne. Kiedy czyn stanowi przewinienie mniejszej wagi, przełożony dyscyplinarny może odstąpić od wszczęcia postępowania i przeprowadzić ze sprawcą przewinienia rozmowę dyscyplinującą, udokumentowaną w formie notatki (art. 132 ust. 4b ustawy o Policji). Notatka z przeprowadzonej rozmowy dyscyplinującej trafia do akt osobowych policjanta i jest tam zamieszczana na okres roku, po czym podlega usunięciu. Przepisy ustawy o Policji nie przewidują możliwości wniesienia sprzeciwu w przypadku zastosowania rozmowy dyscyplinującej. Jest to decyzja jednostronna, podejmowana przez przełożonego dyscyplinarnego i nie ma na nią wpływu sprawca przewinienia dyscyplinarnego.

Rozmowa dyscyplinująca spełnia ważną rolę prewencyjną i jest skutecznym sposobem oddziaływania na policjantów popełniających drobne przewinienia dyscyplinarne, bez zbędnego przeprowadzania długotrwałego i sformalizowanego postępowania dyscyplinarnego, które powinno pozostawać dla spraw o znacznym ciężarze gatunkowym.

Na podstawie art. 132 ust. 4a ustawy o Policji przełożony dyscyplinarny może również nie wszczynać postępowania dyscyplinarnego, a wszczęte umorzyć, jeżeli przewinienie dyscyplinarne, które wypełnia jednocześnie znamiona wykroczenia, ma mniejszą wagę lub gdy sprawca został ukarany grzywną.

15. KARY DYSCYPLINARNE

Art. 134.

Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) nagana;
- 2) zakaz opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania;
- 3) ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku;
- 4) wyznaczenie na niższe stanowisko służbowe;
- 5) obniżenie stopnia;
- 6) wydalenie ze służby.

Art. 134a.

Kara nagany oznacza wytknięcie ukaranemu przez przełożonego dyscyplinarnego niewłaściwego postępowania.

W uzasadnieniu orzeczenia o ukaraniu następuje wytknięcie ukaranemu policjantowi niewłaściwego postępowania z jednoczesnym uzasadnieniem określonego stanu faktycznego. Przełożony dyscyplinarny, poza doręczeniem uzasadnienia, nie musi przeprowadzać z ukaranym jakichkolwiek rozmów, spotkań, odpraw. Odpis orzeczenia umieszcza się w aktach osobowych obwinionego – policjanta.

Kara skutkuje:

- obniżeniem nagrody rocznej w granicach od 20% do 50%,
- obniżeniem dodatku (funkcyjnego, służbowego) w granicach od 20% do 50%,

- brakiem możliwości awansu, otrzymywania nagród i wyróżnień przez okres sześciu miesięcy, chyba że nastąpi wcześniejsze zatarcie ukarania.

Art. 134b.

1. Kara zakazu opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania oznacza zakaz opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania przez ukaranego pełniącego służbę w systemie skoszarowanym. Karę wymierza się na okres od 3 do 14 dni.
2. W czasie odbywania kary zakazu opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania ukarany jest obowiązany:
 - 1) w czasie wolnym od zajęć służbowych przebywać w jednostce organizacyjnej Policji, w której pełni służbę, lub innym miejscu wyznaczonym przez przełożonego;
 - 2) zgłaszać się do przełożonego lub innego wskazanego policjanta w określonych odstępach czasu, nie częściej jednak niż cztery razy na dobę.

Karę wymierza się wyłącznie wobec policjanta pełniącego służbę w systemie skoszarowanym. Przede wszystkim dotyczy policjantów w służbie kandydackiej. Ten rodzaj kary nie daje uprawnień przełożonemu dyscyplinarnemu do możliwości stosowania faktycznego pozbawienia wolności wobec policjanta, np. poprzez zamknięcie go w określonym pomieszczeniu, umieszczeniu w PDOZ itp.

Zakaz opuszczania miejsca zajmuje w hierarchii surowości kar drugie miejsce. Kara ta nie może być wymierzona na czas krótszy niż 3 dni i dłuższy niż 14 dni. Ma charakter dolegliwości polegającej na odebraniu policjantowi możliwości atrakcyjnego spędzenia czasu wolnego od służby razem z koleżankami i kolegami, a zatem dotyka sfery wolnościowej. Kara ma wymiar wychowawczy, uświadamia bowiem, że policjant przez swoje nieodpowiedzialne zachowanie wypełniające znamiona przewinienia stracił np. możliwość uczestnictwa w rywalizacji sportowej, w dyscyplinie, która leży w kręgu jego szczególnych zainteresowań.
(Komentarz do art. 134(b) ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, W. Kotowski, *Ustawa o Policji. Komentarz*, wyd. ABC, 2008, wyd. II. Stan prawny: 2008.07.10).

Kara skutkuje:

- obniżeniem nagrody rocznej, tzw. trzynastki, w granicach od 20% do 50%,
- obniżeniem dodatku (służbowego) w granicach od 20% do 50%,
- brakiem możliwości awansu, otrzymywania nagród i wyróżnień przez okres sześciu miesięcy, chyba że nastąpi wcześniejsze zatarcie ukarania.

Art. 134c.

Kara ostrzeżenia o niepełnej przydatności na zajmowanym stanowisku oznacza wytknięcie ukaranemu niewłaściwego postępowania i uprzedzenie go, że jeżeli ponownie popełni przewinienie dyscyplinarne, może zostać wyznaczony na niższe stanowisko służbowe w trybie dyscyplinarnym lub ukarany surowszą karą dyscyplinarną.

Wytknięcie niewłaściwego postępowania następuje w orzeczeniu o ukaraniu, a konkretnie w jego uzasadnieniu, gdzie powinien znaleźć się opis wadliwego postępowania policjanta. Ostrzeżenie zawarte jest również w treści orzeczenia o ukaraniu. Odpis orzeczenia umieszcza się w aktach osobowych obwinionego – policjanta.

Kara skutkuje:

- pozbawieniem nagrody rocznej w całości,
- obniżeniem dodatku (funkcyjnego, służbowego) w granicach od 20% do 50%,
- brakiem możliwości awansu, otrzymywania nagród i wyróżnień przez okres dwunastu miesięcy, chyba że nastąpi wcześniejsze zatarcie ukarania.

Kara ostrzeżenia powinna uświadomić, że policjant ma ostatnią szansę do zrehabilitowania się, w przeciwnym razie bowiem może zostać pozbawiony części dotychczasowych przywilejów. Dla każdego policjanta, z natury rzeczy dążącego do stałego i systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji oraz awansowania, jest to niewątpliwie dotkliwe doświadczenie, pod warunkiem, że jest człowiekiem ambitnym i właściwie pojmującym swoją rolę w środowisku, a co za tym idzie, zaangażowanym.
(Komentarz do art. 134(c) ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, W. Kotowski, *Ustawa o Policji. Komentarz*, wyd. ABC, 2008, wyd. II. Stan prawny: 2008.07.10).

Art. 134d.

1. Kara wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe oznacza odwołanie lub zwolnienie z dotychczas zajmowanego stanowiska służbowego i powołanie lub mianowanie na stanowisko służbowe niższe od dotychczas zajmowanego. Wymierzenie kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe powoduje utratę uprawnień, o których mowa w art. 6e ust. 3 i art. 103 ust. 2.
2. Przed zatarciem kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe policjanta nie można powołać lub mianować na wyższe stanowisko służbowe.

Jeżeli przełożony dyscyplinarny w orzeczeniu o ukaraniu nie określił, na jakie stanowisko należy przenieść obwinionego, oznacza to, że wykonanie kary będzie polegało na przeniesieniu policjanta na stanowisko bezpośrednio niższe. W sytuacji, gdy przełożony dyscyplinarny uzna za konieczne obniżenie stanowiska na inne niż bezpośrednio niższe, powinien to uczynić w orzeczeniu dyscyplinarnym, jednocześnie wnikliwie uzasadniając swoją decyzję. Przed zatarciem kary policjant nie może być powołany lub mianowany na wyższe stanowisko.

Dolegliwość tej kary obejmuje sferę majątkową, ponieważ policjant ukarany wyznaczeniem na niższe stanowisko służbowe traci prawo do uposażenia w dotychczas przysługującej wysokości. Skuteczność tej kary nie budzi wątpliwości, zwłaszcza w odniesieniu do policjantów mających na utrzymaniu rodziny.
(Komentarz do art. 134(d) ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, W. Kotowski, *Ustawa o Policji. Komentarz*, wyd. ABC, 2008, wyd. II. Stan prawny: 2008.07.10).

Art. 134e.

1. Kara obniżenia stopnia oznacza obniżenie posiadanego stopnia policyjnego.
2. Karę obniżenia stopnia można wymierzyć tylko obok kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe lub kary wydalenia ze służby.

Utrata stopnia następuje w razie:

- 1) utraty obywatelstwa polskiego lub
- 2) skazania prawomocnym wyrokiem sądu na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych albo
- 3) skazania prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności za przestępstwo popełnione z niskich pobudek (art. 53 ust. 3 ustawy o Policji.).

Nie jest to kara samoistna – może być wymierzona jedynie obok kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe lub kary wydalenia ze służby.

Surowość kary jest proporcjonalnie bardziej dolegliwa od poprzedniej i charakteryzuje się złożonością. Z treści dyspozycji wynika jednoznacznie, iż kara obniżenia stopnia stanowi w istocie sumę dwóch kar realizowanych w różnych konfiguracjach. Może być bowiem wymierzona kara obniżenia stopnia i kara wyznaczenia na inne stanowisko albo kara obniżenia stopnia i kara wydalenia ze służby.
(Komentarz do art. 134(e) ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, W. Kotowski, *Ustawa o Policji. Komentarz*, wyd. ABC, 2008, wyd. II. Stan prawny: 2008.07.10).

Art. 134f.

Kara wydalenia ze służby oznacza zwolnienie ze służby w Policji.

Jest to kara eliminacyjna, która oznacza usunięcie z Policji. Wymaga wydania rozkazu personalnego. Przed zwolnieniem ze służby kara skutkuje obniżeniem dodatku funkcyjnego w granicach od 20% do 50% lub cofnięciem dodatku służbowego. Ponadto oznacza pozbawienie lub obniżenie odprawy.

Art. 134g.

1. Za popełnione przewinienie dyscyplinarne można wymierzyć tylko jedną karę dyscyplinarną.
2. Za popełnienie kilku przewinień dyscyplinarnych można wymierzyć jedną karę dyscyplinarną, odpowiednio surowszą.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się z zastrzeżeniem art. 134e ust. 2.

Art. 134h.

1. Wymierzona kara powinna być współmierna do popełnionego przewinienia dyscyplinarnego i stopnia zawinienia, w szczególności powinna uwzględniać okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, jego skutki, w tym następstwa dla służby, rodzaj i stopień naruszenia ciężących na obwinionym obowiązków, pobudki działania, zachowanie obwinionego przed popełnieniem przewinienia dyscyplinarnego i po jego popełnieniu oraz dotychczasowy przebieg służby.
2. Na zaostrenie wymiaru kary mają wpływ następujące okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego:
 - 1) działanie z motywacji zasługującej na szczególne potępienie albo w stanie po użyciu alkoholu lub innego podobnie działającego środka;
 - 2) popełnienie przewinienia dyscyplinarnego przez policjanta przed zatarciem wymierzonej mu kary dyscyplinarnej;
 - 3) poważne skutki przewinienia dyscyplinarnego, zwłaszcza istotne zakłócenie realizacji zadań Policji lub naruszenia dobrego imienia Policji;
 - 4) działanie w obecności podwładnego, wspólnie z nim lub na jego szkodę.
3. Na złagodzenie wymiaru kary mają wpływ następujące okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego:
 - 1) nieumyślność jego popełnienia;
 - 2) podjęcie przez policjanta starań o zmniejszenie jego skutków;
 - 3) brak należytego doświadczenia zawodowego lub dostatecznych umiejętności zawodowych;
 - 4) dobrowolne poinformowanie przełożonego dyscyplinarnego o popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego przed wszczęciem postępowania dyscyplinarnego.
4. Przełożony dyscyplinarny uwzględnia okoliczności, o których mowa w ust. 1–3, wyłącznie w stosunku do policjanta, którego one dotyczą.

BIBLIOGRAFIA

Buryś M., *Zawsze zgodnie z prawem*

http://gazeta.policja.pl/wai/997/623/28546/Zabojcza_dyscyplina.html

Kotowski W., *Ustawa o Policji. Komentarz*, Warszawa 2008, wyd. Wolters Kluwer Polska sp. z o.o.

Maj S., *Postępowanie dyscyplinarne w służbach mundurowych*, Warszawa 2008 r. wyd. LexisNexis.

Ustawa o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 lipca 2002 r. w sprawie trybu zawieszania policjanta w czynnościach służbowych przez przełożonych (Dz. U. Nr 120, poz. 1029, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 listopada 2003 r. w sprawie szczegółowego trybu wykonywania czynności związanych z postępowaniem dyscyplinarnym w stosunku do policjantów (Dz. U. Nr 198, poz. 1933).